

Sveriges Television AB
105 10 Stockholm
T +46 8 784 00 00
Org nr 556033-4285

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
clara.cederberg@regeringskansliet.se

Stockholm 2024-05-27

SVT:s yttrande över betänkandet SOU 2024:4, Inskränkningarna i upphovsrätten

Sveriges Television (SVT) har inbjudits att inkomma med remissvar på rubricerat betänkande och vill härmed lämna följande synpunkter.

Yttrandet är uppställt så att det behandlar förslagen till ändringar i upphovsrättslagen huvudsakligen i samma ordning som betänkandet behandlar respektive område. SVT har valt att begränsa yttrandet till de delar av förslaget som i störst utsträckning berör företagets verksamhet.

1 Inledande kommentarer

SVT är ett TV-företag i allmänhetens tjänst. Av SVT:s sändningstillstånd framgår att SVT ska tillse att hela landets befolkning har tillgång till ett mångsidigt programutbud som präglas av mångfald och hög kvalitet i alla programgenrer. Det framgår vidare att SVT:s sändningsrätt ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i televisionen.

Med dessa utgångspunkter producerar SVT årligen, självt och i samarbete med produktionsbolag, tusentals timmar innehåll. Programproduktionen bygger på oerhört omfattande användning av upphovsrättsligt skyddade prestationer av t.ex. fotografer, redigerare, scenografer, manusförfattare, journalister, kompositörer, musiker och artister för att nämna några. Lejonparten av nyttjandet av skyddade verk och prestationer sker med stöd av individuellt eller kollektivt förhandlade avtal. Men möjligheten att med stöd av inskränkningar i upphovsrätten nyttja skyddade verk och

prestationer utan tillstånd är ändå avgörande för att SVT ska kunna uppfylla sitt uppdrag på ett för publiken relevant sätt.

SVT har under lång tid pekat på en obalans mellan den svenska upphovsrätten och de grundläggande rättigheterna press-, yttrande- och informationsfriheten. I samband med det s.k. Mobilfilmsmålet (NJA 2020 s. 293) ställdes denna obalans på sin spets och behovet av en översyn av upphovsrätten blev uppenbar även för domstolar och lagstiftaren. Sedan en större översyn av upphovsrättslagen gjordes för snart tjugo år sedan har den tekniska utvecklingen, inte minst på mediemarknaden, i grunden förändrat förutsättningarna såväl för innehållskapande som för innehållskonsumtion. En konsekvens av detta är att upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser inte längre på ett adekvat sätt tillgodoser massmediers behov av att utan tillstånd kunna använda upphovsrättsligt skyddat innehåll för att i sin tur tillgodose allmänhetens yttrande- och informationsintresse.

SVT välkomnar därför översynen av inskränkningarna i upphovsrättslagen och ställer sig över lag positivt till de föreslagna förändringarna. Betänkandet innehåller i stora delar ett balanserat och genomarbetat förslag till förändringar/förbättringar och förtydliganden av inskränkingsregleringarna. SVT vill dock lyfta fram några delar där SVT inte delar utredningens slutsatser, som i vissa avseenden riskerar att verka hämmande på det yttrande- och informationsintresse utredningen haft i uppdrag att tillgodose.

2 Reglerna om namn- och källangivelse

Föreslagen förändring i 3 § upphovsrättslagen

SVT avstyrker föreslagen ändring och förordar att 3 § bibehålls i dess nuvarande utformning.

SVT instämmer i utredningens beskrivning av vikten för kreatörer att deras namn anges i samband med användningen av deras verk. Inte enbart för att förknippas med just det enskilda verket i samband med ett enskilt nyttjande utan också för möjligheten att med sitt namn skapa sig ett varumärke och på så sätt öka möjligheten till framtida uppdrag och ökad ekonomisk ersättning. SVT arbetar dagligen för att tillgodose detta behov, men faktum är att namngivelse är en av de största utmaningarna inom audiovisuell produktion.

Utmaningen består av flera delar. Upphovsrättens struktur och uppbyggnad bygger i grunden på tankesättet att verk skapas av en ensam eller ett fåtal kreatörer. I utredningen nämns användningen av stillbilder som ett område där utebliven

namngivelse t.ex. på internet är ett tilltagande problem för fotografer, vilket är lätt att förstå. SVT har dock svårt att se hur den föreslagna förändringen i 3 § skulle åtgärda denna brist, då det redan idag finns en långtgående skyldighet att ange en fotografs namn vid användning av fotografier på internet. Den föreslagna ändringen riskerar i stället att orsaka stora problem inom andra områden, såsom exempelvis audiovisuell produktion.

Audiovisuell produktion skiljer sig från de flesta andra verkstyper i så måtto att ett enskilt tv-program ofta innehåller stora mängder upphovsrättsliga prestationer av ännu flera uphovspersoner och närstående rättighetshavare. Detta gör det mycket tidskrävande att efterforska varje enskild rättighetshavare och tillse att dessa anges i programmets eftertexter. Omfattande namngivelser kräver också långa eftertexter; en utmaning i sig i en tid då publiken snabbt stänger av eller byter kanal då eftertexter börjar rulla.

Innebörden av att namngivelse enligt gällande rätt ska ske i enlighet med "god sed" är kanske inte helt uppenbar men det tolkningsutrymme som finns i förhållande till begreppet "god sed" är normalt av godo. I motsats till utredningens konstaterande – "att även användare ser problem med tillämpningen av "god sed" - menar SVT att det finns en tydlig och fungerande sedvänja kring tillämpningen av begreppet inom audiovisuell produktion. Även om rätten till namngivelse är stark lämnar begreppet "god sed" det nödvändiga bedömningsutrymme som krävs för att hålla hanteringen på en rimlig nivå.

Den goda seden har utarbetats under många år. Användare och rättighetshavare kanske inte alltid är överens om vad som är den goda seden men i förhållande till SVT:s omfattande användning av skyddade prestationer förekommer få motsättningar. Att i alla situationer ange alla som bidragit med en upphovsrättslig prestation i en audiovisuell produktion kanske inte skulle vara *omöjligt*, men däremot i många fall mycket utrymmeskrävande, orimligt dyrt och väldigt svårt. Ett ökat ideellrättsligt krav på namngivelse i 3 § upphovsrättslagen riskerar att avsevärt försvåra det redaktionella arbetet med ökade kostnader och en försvagad yttrandefrihet som följd.

Av betänkandet framgår att syftet med att ändra ordalydelsen i 3 § inte är att åstadkomma någon materiell förändring av kravet på namngivelse utan endast att förtydliga vad som redan gäller. Samtidigt upprepas på ett flertal ställen i betänkandet att dagens krav i 11 § på namngivelse i enlighet med god sed, riskerar att inte leva upp till de krav som EU-rätten ställer i förhållande till användning med stöd av vissa inskränkingsbestämmelser. Man konstaterar också att det EU-rättsliga kravet på källangivelse framstår som "nära nog ovillkorligt". Med hänsyn till att utredningen självt uttrycker en osäkerhet kring huruvida EU-rättens krav på namngivelse är

strängare än "god sed" ser SVT, med den förändrade ordalydelsen, en stor risk för ökad otydlighet och högre, ouppfyllbara krav.

Redan av de olika ordalydelserna kan slutsatsen dras att ett krav på namngivelse om det inte "är praktiskt eller tekniskt omöjligt eller annars oförenligt med god sed" inte är samma sak som att namngivelse ska ske i enlighet med "god sed". Den föreslagna formuleringen är också otydlig (när är något *oförenligt* med god sed?) och talar för ett krav på namngivelse som går längre än god sed. Även om utredningens uttalade syfte endast är att förtydliga framstår inte det som resultatet av den föreslagna förändringen i 3 §.

För att närmare belysa den ovan beskrivna oron för ett strängare ideellrättsligt krav på namngivelse ges i det följande ett par exempel som illustrerar den praktiska problematiken kring namngivelse i audiovisuell produktion.

Musikanvändning i tv-produktion sker med stöd av avtal eller avtalslicens och inte med stöd av inskränkingsbestämmelser. Bakom en kommersiellt utgiven låt kan det finnas fem musikskapare, därtill musiker, artister och producent. Ett enskilt tv-program kan innehålla delar ur femtio enskilda låtar (utöver alla andra upphovsrättsligt skyddade prestationer som nämnts ovan).

I förhållande till musiken namnges normalt kompositörer och artister/musikgrupp i eftertexter eller med en s.k. namnplatta inne i programmet i samband med att verket spelas. Däremot anges t.ex. inte varje enskild studiomusiker som bidragit i en fonograminspelning. Enligt SVT:s mening är en sådan ordning god sed och några invändningar har hittills aldrig framförts. Enbart arbetet med att efterforska namnen skulle vara oerhört tidskrävande och kostnadsdrivande, därtill skulle eftertexterna bli så långa att de inte skulle bli gångbara i dagens medielandskap där publiken snabbt stänger av när eftertexterna kommer.

Det skulle emellertid kanske inte vara helt *omöjligt* att namnge varje enskild individ som på något sätt bidragit. Huruvida det skulle vara *oförenligt* med "god sed" framstår som högst oklart; i utredningen ges inte någon vägledning kring vad som skulle kunna anses vara oförenligt med god sed. Resultatet av ett strängare krav på att namnge alla uphovspersoner inklusive närstående rättighetshavare skulle i värsta fall kunna bli att kommersiell musik inte skulle kunna användas i audiovisuell produktion, med mindre än att man regelmässigt skulle riskera att bryta mot upphovsrättslagen.

I programproduktion, särskilt i dokumentära sammanhang, används också ofta stora mängder arkivmaterial som köps in från olika arkiv och distributörer runt om i världen. När det kommer till namngivelse anges normalt från vilket mediebolag materialet härrör samt, i förhållande till manusbundet material och beroende på situation, regissör och manusförfattare. Däremot namnges inte alla skådespelare som syns i ett

klipp, eller fotograf, scenograf, kostymdesigner, bildproducent, redigerare med flera som bidragit till skapandet av det material som klippet hämtats ur. Information om vilka dessa är ges sällan av distributören, och på samma sätt som vid musikanvändning skulle det, med ett strikt krav på att efterforska och ange alla som bidragit, bli väldigt kostsamt att producera program som innehåller mängder av arkivmaterial.

Av författningskommentaren framgår, precis som i tidigare förarbeten, att det ibland kan vara tillräckligt att ange de som står för mer betydande insatser, när det finns många upphovsmän. Denna enskilda mening är central för att en producent av audiovisuellt innehåll ska kunna fullgöra sitt uppdrag inom lagens ramar och till en rimlig kostnad. Storleken på varje rättighetshavares bidrag varierar också stort, varför ett utrymme för tillämpning av den goda sedvänjan, med stöd av detta uttalande, är avgörande. Med den nu föreslagna lydelsen i 3 § framstår denna viktiga ventil som åtstramad och skulle - om lagstiftaren väljer att genomföra förändringen i 3 § - behöva utvecklas betydligt för att säkerställa en fortsatt levande audiovisuell produktion, där den kreativa friheten inte begränsas av orimligt högt ställda krav på namngivelser.

I betänkandet hänvisas till EU-domstolens uttalande i rättsfallet Spiegel Online (mål C-516/17), om att bland annat kravet på namn- och källangivelse säkerställer att användning med stöd av inskränkningen för nyhetsrapportering (artikel 5.3 c) är förenlig med proportionalitetsprincipen och att den inte överskrider de gränser som är nödvändiga för att uppnå informationssyftet. I förhållande till avtalad användning saknas motsvarande bevekelsegrund för ett näst intill absolut krav på namngivelse. I avtalade förhållanden finns också möjligheten att reglera en mer långtgående namngivelseskyldighet, vilket förekommer. Detta i sig talar emot att motsvarande krav på namngivelse som återfinns som rekvisit i enskilda inskränkingsbestämmelser ska ställas i 3 §.

En nordisk utblick ger vid handen att övriga nordiska länder har en reglering av den ideellrättsliga namngivelserätten som är närliggande dagens svenska reglering. En förändrad reglering i Sverige - som enligt SVT:s mening skapar en större osäkerhet kring vad som gäller - riskerar att försvåra det omfattande programutbyte som idag sker mellan de nordiska public service-bolagen. Ett krav på namngivelse som går längre i Sverige än övriga nordiska länder skulle innebära att SVT, i förhållande till allt programinnehåll SVT får från de nordiska grannländerna, skulle behöva se över för- och eftertexter för att säkerställa att ett eventuellt högre krav på namngivelse upprätthålls vid SVT:s publiceringar av nordiskt innehåll.

Föreslagen förändring av 11 § upphovsrättslagen

SVT tillstyrker att det generellt utformade kravet på källangivelse vid användning med stöd av inskränkningar tas bort och att det i stället införs krav på namn- och källangivelse i de enskilda inskränkingsbestämmelserna där ett sådant krav följer av infosocdirektivet (2001/29/EG).

Ett generellt utformat krav är mycket svårt att leva upp till och skapar i förhållande till flera inskränkningar svårigheter med användningen. Som exempel kan nämnas tillämpningen av 20 a §, (verk av underordnad betydelse) i den vanligt förekommande situationen att konstverk hänger på väggen i bakgrunden vid reportage från privata eller offentliga miljöer. Ett krav på att ta reda på alla upphovspersoner till sådana konstverk skulle orsaka omfattande merarbete för fotograf/redaktion, som inte framstår som motiverat. Motsvarande utmaning finns exempelvis i förhållande till panoramainskränkningen.

När det gäller själva ordalydelsen förordar SVT att den ordalydelse som återfinns i infosocdirektivet används, dvs "om inte detta *visar sig* vara omöjligt" i stället för den föreslagna lydelsen "om det *inte är* omöjligt". "Visar sig vara omöjligt" ger intrycket av att ta sikte på den enskilda situationen snarare än ett allmänt konstaterande huruvida något är möjligt eller ej.

3 Trestegsregeln

SVT avstyrker en kodifiering av trestegsregeln i svensk rätt av skäl som anges nedan.

Utredningen konstaterar att det står klart att trestegsregeln som utgångspunkt riktar sig till medlemsstaternas lagstiftare. Vid förevarande översyn av inskränkingsbestämmelserna har därför noggranna överväganden gjorts i förhållande till varje enskild bestämmelse vad gäller balansen mellan upphovsrätten och andra legitima intressen. Trestegsregelns principer har genomsyrat alla ställningstaganden som gjorts. Även vid tidigare översyn av upphovsrättslagen har lagstiftaren förhållit sig till trestegsregeln. Det kan därmed med fog hävdas att upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser, oavsett det slutliga utfallet i nu pågående lagstiftningsarbete, kommer att vara väl avvägda mot trestegsregeln.

Som konstateras av utredningen har Högsta domstolen i Wikimediamålet (NJA 2016 s. 212) för svenskt vidkommande fastställt att också svenska domstolar måste ta hänsyn till principerna i trestegsregeln vid prövningen av användning som skett med stöd av upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser. Det är därmed klarlagt att trestegsregeln redan tillämpas även vid domstolsprövning i Sverige. Som utgångspunkt

kan detta ske i fall där det är svårbedömt om en användning omfattas av en inskränkning eller ej, t.ex. vid användning av ny teknik.

En kodifiering av trestegsregeln i upphovsrättslagen riskerar att ge intrycket av att varje enskilt nyttjande med stöd av en inskränkingsbestämmelse ska prövas mot trestegsregeln oavsett om det är ett svårbedömt fall eller ej. Av trestegsregelns allmänt hållna formuleringar skulle i princip vilka slutsatser som helst kunna dras; inskränkingsbestämmelserna skulle mer eller mindre med en restriktiv tolkning kunna sättas ur spel i varje enskilt fall. Trestegsregelns generella utformning talar därför starkt för att den, utöver att beaktas av lagstiftaren, ska utgöra tolkningsdata i oklara fall. Som lagregel kopplad till straffsanktionerade förfoganden får den anses olämplig. Att en tolkningsregel kodifieras i lagstiftningen får också anses artfrämmande i svensk rättstradition.

I den praktiska vardagen ser SVT svårigheter med en kodifierad trestegsregel. Ett extra lager läggs på prövningen av varje nyttjande, utöver den avvägning som lagstiftaren redan gjort. Den generella utformningen kommer på redaktionell nivå att skapa osäkerhet kring vilken användning som egentligen är tillåten. För den enskilde användaren är det näst intill omöjligt att förstå vilka nyttjanden som skulle kunna anses strida mot ett "normalt utnyttjande av ett verk". I författningskommentaren förklaras att användningen inte får konkurrera med upphovsmannens rätt att ekonomiskt exploatera sitt verk och att hänsyn ska tas till hur nära användningen ligger upphovsmannens egen användning av verket. Eftersom användning med stöd av en inskränkning ofta innebär att upphovsmannen förlorar en licensintäkt som denne annars kanske skulle ha haft, skulle i teorin alla nyttjanden kunna hävdas konkurrera med upphovsmannens egen exploatering av verket. Med hänsyn till att trestegsregeln redan har en befäst ställning som tolkningsregel hos svenska domstolar, skulle skapandet av beskrivna osäkerhet vara det enda ytterligare resultat som uppnås med en kodifiering av regeln.

4 Panorama

SVT tillstyrker förslaget till en ny bestämmelse avseende verk placerade vid offentlig plats och byggnader (22 a §).

SVT välkomnar den föreslagna moderniseringen av bestämmelsen och ser särskilt positivt på att lagstiftaren tydliggjort vilka nyttjanden som är tillåtna genom att använda begreppet "återge" och i 11 § definiera att detta avser samtliga relevanta förfoganden som anges i 2 § upphovsrättslagen.

SVT delar också utredningens syn på behovet av att i någon mån begränsa bestämmelsens tillämpningsområde i förhållande till omfattande ekonomisk exploatering av ett verk. I utredningen anförs att det från bland andra Bildupphovsrätt har framförts att deras medlemmar orsakas ekonomiska förluster genom att deras verk används i marknadsföring och på produkter såsom koppar, brickor, tröjor och väskor. Denna problematik framstår som rimlig att åtgärda. Med detta sagt anser SVT att ett förbud mot användning i "förvärvssyfte", om verket utgör ett centralt motiv är en alltför långtgående begränsning som riskerar att träffa långt utanför det avsedda målet. Begreppet "förvärvssyfte" kan anses träffa all verksamhet som inte sker på rent privat eller ideell basis. Uppräkningen av vad som inte ska anses utgöra användning i förvärvssyfte är tämligen begränsad och riskerar att leda till osäkerhet. Som utredningen nämner kan gränsen mellan privat och kommersiellt i många fall vara otydlig.

Det bör i detta sammanhang också framhållas att det handlar om verk som är placerade i det offentliga rummet och som bekostats av allmänna medel. Rent principiellt bör en stor yttrandefrihet gälla i förhållande till rätten för var och en, att privat eller inom en verksamhet, använda sig av bilder ur det offentliga rummet, även när dessa har statyer eller andra verk som centrala motiv. I förhållande till audiovisuellt innehåll framstår det som orimligt om en upphovsperson till ett utomhus placerat verk skulle kunna förhindra försäljningen av en film eller tv-serie i det fall verket skulle förekomma som ett centralt motiv i en eller ett par sekvenser. SVT förordar därför att lagstiftaren i stället tar sikte på just det som av rättighetshavarna beskrivits som problematiskt och undantar användning av verk på produkter och i reklam från bestämmelsens tillämpningsområde. Exploatering som faller inom Tryckfrihetsförordningens och Yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden (och som inte anses utgöra reklam) bör i vart fall under inga omständigheter anses omfattas av undantaget.

5 Nyhetsrapportering

Trovärdig nyhets- och samhällsjournalistik är ett av SVT:s mest centrala och viktiga uppdrag. Vikten för ett demokratiskt samhälle av oberoende och opartisk journalistik är idag större än någonsin och det finns ett stort behov hos allmänheten av tillförlitlig information när det gäller nyhetsrapportering. Vid stora nyhetshändelser och samhällskriser söker sig allmänheten till trovärdiga medier för att få information. Publiken förväntar sig snabba uppdateringar och att få se bilder och autentiskt material.

Att nyhetsbevakning i tv-mediet innehåller ett varierat och illustrerande bildmaterial är idag en grundläggande premiss för publiken. En rapportering eller granskning som

saknar tillräckligt bildmaterial riskerar såväl att få problem med publikens förväntan på autenticitet som att förlora publikens intresse. Den nyhetsförmedlare som inte kan leva upp till publikens förväntningar riskerar att förlora sin publik till andra aktörer med mindre tillförlitliga källor eller som, i värsta fall, sprider ren desinformation. Möjligheten för nyhetsmedier att tillgodose allmänhetens informationsintresse bland annat genom att komplettera och berika nyhetsbevakningen med upphovsrättsligt skyddat material är därför en viktig grundbult i ett demokratiskt samhälle som vill värna en stark yttrandefrihet. Detta gäller såväl den löpande nyhetsrapporteringen som granskande aktualitetsprogram.

Idag finns en stor tillgång till bildmaterial på internet, exempelvis på sociala medier. Att kunna använda sådant material är ibland en nödvändighet vid bevakningen av vissa frågor eller händelser, inte minst från krigsdrabbade eller andra stängda miljöer. Ibland krävs omfattande arbete för att verifiera bilders äkthet och ursprung. Att uppsöka rättighetshavare och inhämta tillstånd bedöms normalt i nyhetsverksamheten vara oerhört svårt eller, i förhållande till aktörer som granskas, omöjligt. Det begränsade utrymme som ges i dagens lagstiftning (22 och 25 §§ upphovsrättslagen) för att i audiovisuell produktion nyttja skyddat material som tillkommer andra innebär därför en kraftig begränsning av möjligheten att utöva yttrande- och informationsfriheten.

SVT ser därför mycket positivt på utredningens förslag om införande av en inskränkning i den svenska upphovsrättslagen i linje med artikel 5.3 c i infocoddirektivet. SVT anser dock att flera uttalanden i övervägandena och författningskommentaren riskerar att långtgående begränsa bestämmelsens tillämplighet till men för informationsfriheten och med innebörden att inskränkningens syfte inte tillgodoses på ett rimligt sätt. SVT vill härvid särskilt framhålla att det i utredningens kommittédirektiv betonas att "det är särskilt angeläget att upphovsrätten inte hindrar att nyheter sprids och belyses på ett rimligt sätt", samt att "det finns all anledning att se till att det finns så goda förutsättningar som möjligt att i nyhetsrapportering använda upphovsrättsligt skyddat material".

En ny bestämmelse bör omfatta såväl ren nyhetsrapportering som aktualitetsprogram

SVT:s nyhetsjournalistik bedrivs i flera former, såväl genom klassisk nyhetsrapportering (i bl.a. Rapport och Aktuellt), som genom fördjupande aktualitetsprogram som exempelvis Agenda, Politikbyrå och Ekonomibyrå. Ur allmänhetens synvinkel är det lika angeläget att informationsintresset kan tillgodoses i aktualitetsprogram som i den raka nyhetsrapporteringen. Ibland kanske än viktigare i förhållande till aktualitetsprogrammen, då dessa fördjupar sig i exempelvis den politiska och ekonomiska debatten. Det är därför av största vikt att en bestämmelse sprungen ur

artikel 5.3 c infosocdirektivet införs i dess bredaste bemärkelse, för att säkerställa att bestämmelsen uppfyller det avsedda syftet.

Av infosocdirektivets franska språkversion framgår att andra ledet i 5.3 c gäller i förhållande till "d'événements d'actualité" vilket i den svenska språkversionen har översatts till "nyhetsrapportering" medan man i den engelska språkversionen använder uttrycket "reporting of current events". De franska och engelska språkversionerna talar för ett bredare tillämpningsområde av bestämmelsen än enbart nyhetsrapportering (som på engelska snarare skulle översättas till news reporting). Enligt SVT:s uppfattning tar de franska och engelska språkversionerna snarare sikte på det som i media-sammanhang brukar betecknas som "news and current affairs" (nyhets- och samhällsjournalistik) än enbart ren nyhetsrapportering som den svenska översättningen är begränsad till.

I rättsfallet Spiegel Online påminner EU-domstolen om syftet med artikel 5.3 c; att bidra till utövandet av pressfriheten och yttrandefriheten, och om att "pressens uppgift i ett demokratiskt samhälle och i en rättsstat är att utan andra restriktioner än dem som är absolut nödvändiga informera allmänheten". Den svenske lagstiftaren bör därför säkerställa att det utrymme som ges i artikel 5.3 c i de franska och engelska språkversionerna också kommer till uttryck i den svenska lagstiftningen. Mot bakgrund av formuleringarna i andra språkversioner utgår SVT från att den svenska översättningen inte ska uppfattas så snävt som ordet "nyhetsrapportering" konnoterar; detta bör också framgå av de svenska förarbetena till en ny inskränkning.

Den svenske lagstiftaren bör också säkerställa att den bestämmelse som införs inte heller i övrigt begränsas mer än nödvändigt, vilket SVT utvecklar närmare nedan.

Bestämmelsen bör inte begränsas mer än nödvändigt

SVT ansluter sig till utredningens förslag att de två befintliga bestämmelserna i 23 och 25 §§ upphovsrättslagen ersätts med en bestämmelse som omfattar alla former av förfoganden enligt 2 §, av alla sorters verk (med undantag för datorprogram). SVT delar också utredningens bedömning att lagbestämmelsen bör hållas öppen med en ordalydelse som ligger nära direktivets och att en avvägning av vad som är en tillåten användning måste göras i det enskilda fallet.

I utredningen konstateras att det framstår som angeläget att de svenska inskränkingsbestämmelserna inte begränsar informationsfriheten mer än vad som är nödvändigt. Man konstaterar vidare att en slutsats av EU-domstolens domar är att medlemsstaterna bör avhålla sig från att införa begränsningar för inskränkningens tillämplighet samt att medlemsstaterna bör vara försiktiga så att eventuella preciseringar inte i praktiken innebär begränsningar av inskränkningarnas tillämplighet.

Dessvärre är just sådana långtgående begränsningar resultatet av de överväganden utredningen gör kring rekvisitet ”i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet”. SVT belyser problematiken i det följande.

Publiceringens sammanhang

När det gäller avvägningen i det enskilda fallet av vad som är motiverat med hänsyn till informationssyftet pekar utredningen på några utgångspunkter för prövningen; i) det sammanhang där återgivningen sker, ii) hur tungt vägande informationsintresset är och iii) i vilken omfattning verket används. Såvitt avser sammanhanget nämns i författningskommentaren att det ”särskilt ska beaktas vilket sammanhang som återgivningen sker i, till exempel om det handlar om en politisk fråga eller debatt som rör allmänintresset”. SVT delar bedömningen att dessa är relevanta utgångspunkter vid bedömningen av informationsintresset men den magra exemplifieringen av sammanhang ger intrycket av en tämligen begränsad användning, som huvudsakligen tar sikte endast på politiska frågor eller andra pågående *debatter*. Möjligen skulle till och med sådan användning som idag sker med stöd av 25 § anses utesluten.

I massmediers nyhetsbevakning ingår att informera allmänheten om sådant som sker i vårt samhälle och omvärld. Det kan handla om allt från kultur- och nöjesbevakning till händelser och frågor kopplade till skola, arbetsplatser, ekonomi, religion osv; listan kan göras lång. En inskränkning för nyhetsbevakning som utpekas att primärt ta sikte på politiska frågor eller debatt som rör allmänintresset riskerar att utesluta många andra viktiga bevakningsområden där möjligheten att använda nämnda inskränkning är minst lika viktig. I vart fall skapar uttalandet i författningskommentaren en stor osäkerhet kring vad som gäller i förhållande till all annan nyhetsbevakning. Med stöd av dagens 25 § gör SVT exempelvis reportage från vernissager och pågående konstutställningar och visar upp en del av de konstverk som förekommer. Då detta inte är ett sammanhang som handlar om politiska frågor eller debatt som rör allmänintresset uppstår frågan om sådan användning inte längre kommer att vara tillåten med stöd av den nya inskränkningen. Att skapa ett så begränsat utrymme som exemplen ger intryck av kan knappast vara lagstiftarens avsikt. De begränsande exemplen skapar frågetecken kring om syftet med bestämmelsen uppfylls.

Redan i en nyhetsredaktions nyhetsvärdering ligger en avvägning i förhållande till informationsintresset kopplat till i princip varje enskilt ämne man väljer att belysa. Om något inte bedöms ha ett informationsintresse föreligger normalt sett inte skäl att publicera. Om lagstiftaren fullt ut har för avsikt att tillgodose en allsidig nyhetsbevakning bör utgångspunkten vara att en seriös medieaktör har informationsintresset för ögonen, oavsett om det rör sig om politiska frågor, kulturbevakning, underhållning, ekonomi eller annat som händer i samhället. SVT vill därför understryka vikten av att detta tydliggörs i förarbetena.

Tungt vägande informationsintresse

Vid bedömningen om en användning är motiverad med hänsyn till informationssyftet ska enligt utredningen vägas in hur *tungt vägande* informationsintresset är. En fråga som inställer sig är om det innebär att man vid "mindre viktig" nyhetsförmedling inte skulle kunna luta sig mot undantaget. Såvitt SVT kan se är syftet med artikel 5.3. c att tillgodose en allsidig och relevant nyhetsbevakning för allmänheten, inte en bestämmelse som exklusivt är avsedd enbart för tunga nyhetslägen. En avvägning i förhållande till hur tungt vägande informationsintresset är riskerar att skapa osäkerhet och hämma den bredare och minst lika viktiga användningen i relation till den vardagliga nyhetsbevakningen.

Verk som skapats för att återges i tidning, tidskrift eller annan form av media

Utredningen resonerar vidare kring den begränsning som idag återfinns i 23 § gällande verk som är skapade för att återges i en tidning eller tidskrift och konstaterar att en sådan begränsning ligger i linje med att användning endast får ske i den utsträckning som motiveras av informationssyftet. Det finns så vitt SVT kan bedöma inga uttalanden i infocdirektivet som leder till en sådan slutsats. Tvärtom öppnar första ledet i artikel 5.3 c upp för just en sådan användning i förhållande till ekonomiska, politiska eller religiösa frågor. Utredningen drar (den felaktiga) slutsatsen att om ett verk har skapats för att återges i en tidning, tidskrift eller annan form av media är det normalt inte påkallat att andra aktörer använder sådana verk utan tillstånd. Denna slutsats bygger till synes på en förlegad uppfattning om hur medielogiken fungerar.

Att ett mediehus lyfter upp en fråga eller skapar ett nyhetsinslag/artikel innebär inte per se att den breda allmänheten nås av informationen. Syftet med en inskränkning ska naturligtvis inte vara att andra konkurrerande aktörer ska kunna använda en konkurrenss inslag eller artikel för att tillgängliggöra som en egen nyhet. Men det är inte ovanligt att ett mediehus är först med en nyhet som sedan utvecklas och får ytterligare vinklar och skapar debatt och pågående diskussion i samhället, som sedan belyses av andra medier. Frågan kanske behöver fördjupas och analyseras. Det finns då normalt sett ett behov av att återknyta och lyfta fram sådant som publicerats hos andra med hjälp av t.ex. ljud eller bilder för att visualisera för publiken, i syfte att skapa ett relevant och begripligt innehåll. Inte sällan kan det handla om nyheter som haft sitt ursprung hos utländska mediehus och i dessa fall kan man normalt utgå från att den inhemska publikens informationsintresse inte är tillgodosett genom att en tidning eller annan form av media rapporterat om saken. Som utredningen konstaterar används idag ofta citaträtten för att tillgodose ovan beskrivna behov, men citaträtten är inte primärt avsedd för detta syfte och tillämpningen leder ofta till en något krystad bedömning för att möjliggöra en allsidig och relevant nyhetsförmedling som idag

annars inte är möjlig. Behovet av en anpassad och modern inskränkning för nyhetsförmedling är i detta sammanhang uppenbar.

Offentliggörandekriteriet

SVT delar utredningens bedömning att ett krav på att verket ska vara offentliggjort (för att en användning ska vara tillåten) medför en alltför långtgående begränsning av möjligheterna till användning. SVT menar att det också finns en logik bakom att ett sådant rekvisit inte heller återfinns i artikel 5.3 c, till skillnad från i flera andra inräkningar i infocodirektivet. När det gäller allmänhetens intresse av information är det inte rimligt att upphovsrätten ska begränsa möjligheten till rapportering som är motiverad av ett informationsintresse. I många fall kan det också vara så att just icke offentliggjort material är sådant som är av störst vikt att kunna publicera för att avslöja tidigare okända förhållanden.

I detta sammanhang finns det anledning att beröra Patent- och marknadsöverdomstolens uttalande i det s.k. Mobilfilmsmålet om att även om "SVT:s förfoganden i det aktuella fallet syftat till en journalistisk granskning av ett klandervärt beteende fanns inget som hindrade SVT från att rapportera om händelserna". Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterade att "SVT:s yttrande- och informationsfrihetsintressen kunnat tillgodoses utan att det var nödvändigt för SVT att framställa exemplar av mobilfilmen eller att göra den tillgänglig för allmänheten".

SVT invänder starkt mot detta resonemang. Autentiska bilder utgör en form av bevisning, i domstol, men också i medierapportering. Ett muntligt påstående har sällan samma tyngd som ett inspelat dokumentärt material. I Mobilfilmsmålet hade dessutom det berörda politiska partiet redan innan bilderna först publicerats gått ut och hävdat att händelsen inte ägt rum på det sätt som framgick av bilderna. I en sådan situation är det än viktigare för publiken att faktiskt få ta del av ett händelseförlopp om det finns en upptagning. Det råder ingen tvekan om att enbart ett muntligt påstående hade ifrågasatts och allmänheten hade aldrig kunnat ta ställning till vad som faktiskt ägt rum. När det gäller komprometterande uppgifter i inspelningar har rättighetshavaren (eller i vart fall den som förekommer i inspelningen) ofta ett intresse av att uppgifterna inte ska komma till allmänhetens kännedom. Att upphovsrätten i dagsläget fungerar som ett vapen mot yttrandefriheten är otillfredsställande i ett demokratiskt samhälle.

Samtidigt ser SVT också att betydelsen för en upphovsperson att själv råda över offentliggörandet av sitt verk är stor. En bred möjlighet att offentliggöra tidigare icke offentliggjorda verk skulle kunna leda till långtgående konsekvenser för enskilda upphovspersoner. När det gäller nyhetsrapportering finns emellertid flera skyddsmekanismer som innebär att risken för att stora ekonomiska värden går förlorade får anses minimal. Dels ska en publicering prövas mot rekvisitet att

användningen endast får ske i den utsträckning som är motiverad av informationssyftet, dels finns trestegsregeln i infosocdirektivet som ett yttre ramverk i förhållande till vad som i det enskilda fallet kan anses proportionerligt.

I rättsfallet Spiegel Online uttalar EU-domstolen att artikel 5.3 i infosocdirektivet normalt ska ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen och att medlemsstaterna i sin lagstiftning endast får föreskriva sådana inskränkningar som avses i artikel 5.2 och 5.3 om de iakttar samtliga rekvisit i respektive bestämmelse. EU-domstolen konstaterar vidare att det med hänsyn till att lydelsen i artikel 5.3 c inte innehåller något krav på samtycke från rättsinnehavaren före ett nyttjande utgör artikeln hinder för en nationell regel som begränsar tillämpningen av inskränkningen till fall där det saknas rimlig möjlighet att begära ett förhandssamtycke (som det var fråga om i det aktuella fallet). SVT:s slutsats av domen i Spiegel Online är att det inte är förenligt med infosocdirektivet att i nationell lagstiftning – låt vara genom uttalanden i förarbetena - uppställa som huvudregel att ett verk måste vara lagligen offentliggjort för att inskränkningen i artikel 5.3 c ska kunna tillämpas. En sådan huvudregel innebär ett krav på samtycke som EU-domstolen uttryckligen konstaterat är otillåtet att införa.

Avgränsningen av artikel 5.3. c på så sätt att en återgivning får ske ”i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet” har sin motsvarighet i inskränkningen för citat (artikel 5.3 d) vars rekvisit är att användning får ske ”i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet”. Till skillnad från 5.3 c innehåller 5.3 d också rekvisitet att verk som används med stöd av bestämmelsen måste vara lagligen offentliggjorda. Att vid avsaknad av ett offentliggöranderekvisit i 5.3 c istället lägga in frågan om offentliggörande som en parameter i bedömningen av vad som är motiverat med hänsyn till informationssyftet framstår som ett sätt att kringgå EU-domstolens praxis. SVT menar därför att utredningens ställningstagande att det som huvudregel inte kan vara motiverat att offentliggöra verk i nyhetsrapportering bör tas bort och att en prövning av tillåtligheten i det enskilda fallet i stället ska ske mot trestegsregeln när så anses påkallat.

I det fall lagstiftaren trots vad ovan anförts skulle kvarstå i att offentliggörandefrågan ska utgöra en del i bedömningen av vad som är motiverat med hänsyn till informationssyftet är det angeläget att man sänker den höga tröskel för bedömningen som utredningen förordar; att det endast om användningen är påkallad av ett *mycket starkt/särskilt tungt* vägande informationsintresse skulle kunna anses påkallat att använda icke offentliggjort material. Såsom detta är formulerat torde ytterst få situationer komma i fråga och osäkerheten kring vad som skulle gälla i förhållande till ett visst avslöjande riskerar att bli stor. För att åstadkomma en mer balanserad tillämpning måste i vart fall dessa kvalificeringar tas bort (såväl i övervägandena som i författningskommentaren).

Möjligheten att använda konstverk i kritiska granskningar

Utöver införandet av en inskränkning för nyhetsförmedling vill SVT återigen betona problematiken kring att inskränkingsbestämmelsen i 23 § första stycket 2 upphovsrättslagen - som ger rätt att återge konstverk i en kritisk framställning - sedan infoscodirektivet infördes i den svenska upphovsrättslagstiftningen inte längre omfattar återgivanden i digital form.

Den tidigare inskränkingsbestämmelsen var betydelsefull i SVT:s granskande verksamhet då den möjliggjorde återgivande av konstverk som ingick i någon form av granskning, utan risk för hindrande åtgärder av en upphovsman som ogillade granskningen. Det kunde exempelvis handla om granskning av reklam och marknadsföring som samhällsföreteelse (t.ex. könsdiskriminerande reklam, eller utformningen av reklam riktad mot barn). Eftersom hela SVT:s programutbud sedan länge tillgängliggörs såväl analogt som digitalt innebar den förändring som gjordes att SVT inte längre har möjlighet att i kritisk granskning återge stillbilder som granskningen avser, om rättighetshavaren invänder mot detta.

Vid en översyn av upphovsrättslagen som har till syfte att tillgodose en balans mellan upphovsrätten och informations- och yttrandefriheten bör inte bortses från denna viktiga bestämmelse, vilket SVT också har framfört under utredningens gång. Det behov som den nu aktuella inskränkningen svarar mot kan normalt inte heller tillgodoses med tillämpning av den föreslagna inskränkningen för nyhetsrapportering, då kritisk granskning som regel inte betraktas som nyhetsrapportering.

Av propositionen med förslag till införande i svensk rätt av infoscodirektivet (prop. 2004/05:110) framgår att den aktuella inskränkingsbestämmelsen avseende återgivning av konstverk i en kritisk framställning ansågs kunna behållas endast med tillämpning av direktivets artikel 5.3 o, vilken uteslöt digitala nyttjanden. Det gjordes inte någon närmare prövning mot de enskilda bestämmelserna i direktivet. Enligt SVT:s mening bör dock stöd för en inskränkning för återgivande av konstverk i såväl analog som digital form kunna hämtas från direktivets artikel 5.3 d, som hänför sig till "quotations for purposes such as criticism or review, provided that they relate to a work or subject-matter which has already been lawfully made available to the public". Artikeln handlar uttryckligen om nyttjanden i kritiska framställningar ("criticism or review"), och någon distinktion mellan analoga och digitala framställningar görs inte. Bestämmelsen innehåller inte heller någon begränsning med avseende på vilka slags verk den omfattar, och uttolkningen av beteckningen "quotations" måste rimligtvis göras mot bakgrund bl.a. av begreppet "fair dealing" i brittisk rätt och annan europeisk rättstradition på området. I rättsfallet Painer (mål C-145/10) gällande porträttbilder som hade använts i medier vid rapportering om en nyhet, hade den nationella domstolen ställt vissa frågor till EU-domstolen med utgångspunkt i antagandet att

bilderna, vilka utgjorde fotografiska verk, omfattades av tillämpningsområdet för just citatregeln i artikel 5.3.d. EU-domstolen påpekade särskilt att den hänskjutande domstolen utgick från detta antagande och att det inte hade bestridits av någon av de som yttrat sig i målet.

Nämnas kan att man vid införandet av infosocdirektivet i övriga nordiska länder – vilkas upphovsrättslagar samtliga innehåller den aktuella inskränkningen – inte har gjort någon insnävning av bestämmelsens räckvidd till att utesluta återgivanden i digital form. Denna tolkning har alltså endast gjorts av den svenska lagstiftaren. SVT förordar därför att lagstiftaren i samband med den översyn som nu görs omvärderar den slutsats som drogs för tjugo år sedan och tar bort begränsningen till analoga nyttjanden i 23 § första stycket 2 upphovsrättslagen, alternativt konstaterar att citatbestämmelsen i 22 § även omfattar konstverk.

6 Karikatyrer, parodier och pastischer

SVT tillstyrker införandet av en särskild bestämmelse avseende karikatyrer, parodier och pastischer i svensk rätt i linje med artikel 5.3 k i infosocdirektivet.

SVT delar utredningens bedömning att lagtexten bör utformas i nära anslutning till direktivtexten. SVT ansluter sig också i stort till utredningens slutsatser i överväganden och författningskommentar. SVT vill dock särskilt belysa en fråga där SVT menar att utredningens resonemang riskerar att skapa problem i förhållande till tillämpningen av parodiundantaget. Frågan är av särskild vikt för SVT som menar att möjligheten att i vidaste mening framställa parodier är en fundamental grundbult i ett demokratiskt och öppet samhälle som värnar yttrandefriheten.

Användning av parodi och satir i olika former för att förlöjliga och kommentera den politiska diskursen förekom redan under romarriket. Möjligheten att uttrycka åsikter genom parodi, satir och karikatyr anses utgöra en grundsten i yttrandefriheten. SVT har under sin förhållandevis korta historia sett parodi och satir som ett kraftfullt medel för att i en oberoende kontext kommentera nyhetsändelser och den pågående samhällsdebatten. I dag har parodi-användningen demokratiserats i så måtto att även enskilda aktörer och privatpersoner i stor utsträckning har möjlighet att uttrycka åsikter och belysa samhällsfrågor och fenomen genom parodier, exempelvis på sociala medier. SVT anser att det är av stor vikt att den svenske lagstiftaren i möjligaste mån tillgodoser detta yttrandefrihetsintresse och inte resonemangsvis i förarbetena tar ställning och eventuellt snävar in definitionen av det EU-autonoma parodi-begreppet vars tillämpning och utrymme ytterst ska bedöms av EU-domstolen.

SVT:s reservation handlar om det som uttalas i övervägandena under rubriken "Närmare om begreppen karikatyr, parodi och pastisch" (sid. 219-220). Utredningen resonerar här kring hur kravet på märkbar skillnad ska hanteras när det gäller exempelvis parodier som består av verk som oförändrade tas in i nya sammanhang och tar användningen av musikaliska verk i parodier som exempel. Utredningen konstaterar att bedömningen av om kravet på märkbar skillnad är uppnått i förhållande till parodier som är sammansatta av, eller med, oförändrade verk måste göras i det enskilda fallet, *men med hänsyn till såväl faktiska licensmöjligheter som inskränkningens ändamålsenliga verkan*.

Detta uttalande är problematiskt ur två aspekter. Dels för att det implicerar att det faktum att licenser erbjuds inom ett område skulle påverka möjligheten att använda en inskränkning, dels för att det utan stöd i infosocdirektivet eller befintlig praxis implicerar att det skulle vara svårare att hävda märkbar skillnad i fall där en parodi består av verk som oförändrade sätts samman med nytt innehåll.

I förhållande till den senare frågan är det relevant att titta på hur parodier normalt skapas i dag. Väldigt ofta framställs parodier genom att befintligt material; en stillbild, ett rörligt klipp eller en musikkomposition sätts samman med annat innehåll för att skapa en ny helhet med en komisk effekt. Det kan handla om att en ny låttext med ett satiriskt innehåll sammanfogas med en befintlig (oförändrad) komposition eller att befintliga rörliga klipp (oförändrade) används i en tv-produktion, med tillfogade kommentarer före och/eller efter. Inte sällan används alltså ett befintligt verk oförändrat och den komiska effekten uppnås genom sammansättningen av innehållet med kommentarer, text eller med ytterligare rörlig bild som kommer före/efter eller tillsammans med det verk som används.

Ett exempel på sådan användning är de mängder av parodier på låtar ur Melodifestivalen - där man satt samman nya komiska texter med befintliga kompositioner - som förekommer på sociala medier. Ett annat exempel är SVT:s nyhets-satir-program "Svenska Nyheter", som i princip i sin helhet bygger på en sammansättning av material från olika källor för att på ett parodierande och satiriskt vis kommentera nyhetsflödet och samhällsdebatten. I ett sådant program är det lika vanligt att ett verk som nyttjas med stöd av parodiundantaget infogas i programmet i oförändrad form – men med kommentarer och kontext före och/eller efter det nyttjade materialet - som att det bearbetas på något sätt. För publiken torde den märkbara skillnaden oavsett vara uppenbar. Inte sällan används också en befintlig musikkomposition i kombination med en ny satirisk/komisk låttext för att ytterligare bygga vidare parodin. I det sammanhanget kan också framhållas att det i rättsfallet Deckmyn (mål C-201/13) klargörs att parodin inte måste avse det verk som används, för att undantaget ska vara tillämpligt.

I den del av Mobilfilmsmålet som avsåg användning av mobilfilmen i parodierande syfte använde SVT just en del ur mobilfilmen oförändrad men i kombination med nytt innehåll. Detta som helhet skapade en komisk effekt som innebar att parodin märkbart skiljde sig från originalalstret. Patent- och marknadsöverdomstolen uttalade: "*Genom att filmsekvenserna har kombinerats med kommentarer eller musik skiljer sig SVT:s alster dock märkbart från Mobilfilmen*". PMÖD ansåg att användningen av mobilfilmen i detta sammanhang var tillåten med stöd av artikel 5.3 k i infosocdirektivet.

Motsvarande situation föreligger normalt när en komposition används i parodisyfte i ett nytt sammanhang, d.v.s. typiskt sett med en ny komisk/satirisk låttext, där den nya helheten utgör en parodi med en komisk effekt. Kompositionen är då i sig inte förändrad på något sätt utan det nya sammanhanget är det som gör att den märkbart skiljer sig från originalverket, precis som var fallet i Mobilfilmsmålet där utdraget ur mobilfilmen inte heller förändrats utan endast satts i ett nytt sammanhang.

Mot den ovan beskrivna bakgrunden framstår det som svårt att förstå det resonemang som förs i övervägandena kring parodier med "sammansatta verk". Resonemanget riskerar att begränsa tillämpningen av parodi-inskränkningen på ett sätt som står i strid med bestämmelsens ändamålsenliga verkan och som inte är förenligt med EU-rätten.

Denna problematik förstärks ytterligare av uttalandet om hänsyn till faktiska licensmöjligheter. Att användning av verk som huvudregel kräver tecknande av licens följer av upphovsrättens grundstruktur. För de flesta verkstyper, såsom t.ex. musik, stillbilder och rörlig bild erbjuds normalt licenser på marknaden. Upphovsrättslagens bestämmelser om inskränkningar syftar däremot till att uppnå en rimlig balans i förhållande till andra grundläggande rättigheter och därvid i vissa angelägna syften möjliggöra en användning som inte kräver tillstånd och ekonomisk ersättning. Om det vid parodianvändning ska tas hänsyn till befintliga licensieringsmöjligheter riskerar möjligheten att använda inskränkningen att helt utradas. Hänsyn till licensieringsmöjligheter innebär inte enbart en ersättningsfråga (vilken kan vara nog så betungande för den breda allmänheten som vill framställa parodier) utan också en fråga om att erhålla tillstånd till användningen, vilket ofta kan vara svårt eller omöjligt. Resonemanget går långt bortom en avvägning enligt trestegsregeln och framstår som en långtgående begränsning av yttrandefriheten som inte har stöd i infosocdirektivet. SVT förordar därför att detta resonemang tas bort.

Offentliggörandekriteriet

I författningskommentaren uttalas att det normalt sett knappast kan anses motiverat att använda verk som inte har offentliggjorts enligt 8 § i karikatyrer, parodier eller pastischer. Detta är precis som i förhållande till nyhetsundantaget en långtgående begränsning som varken återfinns i infosocdirektivets eller DSM-direktivets respektive parodiundantag (nämns inte heller i beaktandesatserna). Inte heller i Mobilfilmsmålet,

där prövningen handlade just om ett icke offentliggjort alster, finns det någon diskussion i den riktningen, i anslutning till prövningen av parodianvändningen. SVT menar att ett sådant ställningstagande bör tas bort och att en prövning av den frågan bör ske mot trestegsregeln i det enskilda fallet.

7 Upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser

Definition av begreppet återge samt ändringsförbudet i 11 §

SVT tillstyrker förslaget till definition av begreppet återge i 11 § upphovsrättslagen.

SVT avstyrker att ändringsförbudet helt tas bort.

Användning av verk och prestationer med stöd av inskränkingsbestämmelserna kan i vissa fall - t.ex. om användning sker med stöd av inskränkningen för karikatyrer, parodier och pastischer - i sig innefatta omfattande ändringar av verket. Det är viktigt att lagstiftningen är konsekvent och inte riskerar att hindra den användning som är avsedd med inskränkingsbestämmelserna. SVT ser därför behovet av att i viss mån förändra ordalydelsen i dagens 11 § gällande ändringsförbudet. I förhållande till många andra inskränkingsbestämmelser finns dock normalt inte skäl att tillåta ändring av verket i större utsträckning än användningen kräver, vilket SVT anser fortsatt bör framgå av lagtexten.

Dagens ändringsförbud omfattar även innehåll som skyddas av t.ex. producenträtten och signalrätten i 46 § och 48 §§ upphovsrättslagen, som inte hänvisar till 2 § första stycket (där upphovsmannens rätt till sitt verk även i ändrat skick framgår) och inte heller omfattas av den ideella rätten.

Bakgrunden till ändringsförbudet är att rättighetshavaren vid användning med stöd av inskränkningar inte har någon möjlighet att påverka hur ett alster återges. En farhåga som uppstår för SVT:s del om ändringsförbudet tas bort är att SVT inte skulle ha en självständig möjlighet att med stöd av producenträtten invända mot långgående ändringar i t.e.x. nyhetsinslag som nyttjas med stöd av undantaget för nyhetsrapportering. I dagens medielandskap där fejkade nyheter återkommande förekommer, inte sällan med användning av innehåll från etablerade nyhetsmedier, bör denna möjlighet säkerställas.

Tillfälliga exemplar

SVT tillstyrker förslaget. Mot bakgrund av den diskussion som förevarit i förhållande till privatpersoners nyttjande av illegala innehållstjänster välkomnas utredningens förtydligande i anslutning till denna reglering.

Konstverk som ingår i en film, ett tv-program eller en bild

SVT delar utredningens bedömning at det inte behövs några ändringar av 20 a § upphovsrättslagen.

Citat

SVT delar inte fullt ut utredningens slutsats att regleringen avseende citaträtt som inte utövas enligt nuvarande 52 p § inte behöver ses över. SVT hänvisar härvid till ovan fört resonemang avseende behovet av att kunna använda konstverk vid kritiska granskningar. Detta behov skulle kunna tillgodoses genom en EU-anpassning av citatregelns omfattning.

SVERIGES TELEVISION AB

Hanna Stjärne
Verkställande direktör